

Hoe GLOBAMIX doelgericht inzetten bij PMEA?

Frank Paemeleire

Afasieconferentie
1 oktober 2022

Voortschrijdend inzicht van (mijn) benadering (ernstige) afasie...

[Luisteren | Area45 \(area45podcast.com\)](https://www.area45.com)

Algemeen conceptueel kader

- **Erg stoornisgericht.**
Grote taalstoornis dus intensief stoornisgericht werken met PMEA
⇒ vaak frustrerende therapiemomenten
- **Eng gericht op de fase** waarin ik de PMEA zag
- **Scheiding taal en cognitie**
- **Levenskwaliteit** centraal
- "Ernstige afasie is (bijna altijd) een **chronische** stoornis"
- An effective aphasia therapist begins **with the end in mind**" (Worrall, 2019)
- Biopsychosociale benadering; **ICF** als rode draad doorheen alles
- **Afasie en cognitie** (verwevenheid/comorbiditeit)

Assessment PMEA

- **PMEA functiegericht onderzoeken** met standaard testinstrumenten
⇒ bevestiging communicatieve incompetentie (frustrerend), lage sensitiviteit, lage validiteit (Paemeleire & Moerkerke, 2019)
- **Dynamisch assessment** met poging tot succeservaring
- **Exploreren van:**
 - Restmogelijkheden
 - Cueing
 - Leerbaarheid

Behandeling PMEA

- Veel **stoornisgerichte training** (terwijl er nog geen goede functionele communicatie is)
- **Veel op productie werken** (deblokken, naspreken, zingen, ...) ⇒ maar onvoldoende semantische basis voor en niet communicatief; voornamelijk taalbegrip verbeterd
- **Totale communicatie trainen** bij persoon
⇒ vaak geen succes in dagelijkse communicatie
- **Communicatiehulpmiddelen**
 - Vrij laat in het behandeltraject
 - Focus op zelfstandig gebruik
 - ⇒ Veel tijd naar communicatiehulpmiddelen die meestal niet gebruikt werden
- **CP-afhankelijke communicatoren** (Garrett & Lasker, 2005)
 - Zoekwijzer OC voor mensen met afasie (Afasienet)
- **Ondersteunde communicatie** vanaf dag 1
 - **Strategieën**
 - Geselecteerd op basis van individuele mogelijkheden
 - Voor de communicatiepartner en voor de persoon met de ernstige communicatiestoornis
 - **Communicatiehulpmiddelen**
 - Vanuit individuele communicatieve noden & probleemsituaties
 - Vaak met blijvende cueing/hulp omgeving
 - Veel breder (communicatie is veranderd door technologie)

Behandeling omgeving PMEA

- **Uitleg geven** en uitgebreide standaard **informatiefolder** geven.
- Familieleden stoornisgerichte **therapie laten meevolgen** en laten oefenen met **PMEA**
- Professionele zorgverleners **infosessies geven** over 'omgaan met de afaticus'
- Weinig educatie en meer **intensive modelling en training** geven (omgeving en professionelen)
- Omgeving is geen cotherapeut, wel **ondersteunende communicatiepartner**
 - ↳ Uitgangspunt: "Laat de omgeving alleen het gedrag zien dat jij wil dat ze ook gaan doen"
- **Afasievriendelijke omgeving:** materiaal (EHBC BOX) en training voorzien (coaching on the job)

Project ernstige afasie

- Boston Assessment for Severe Aphasia (BASA) (Artikel van Moerkerke, Paemeleire & Robert, 2017) [download](#)
- Dynamisch assessment bij ernstige afasie (Artikel van Paemeleire & Moerkerke, 2019) [download](#)
- Project GLOBAMIX (OC) in klinische praktijk Maria Middelares (Masterproef van Viers, 2019) [download](#)
- GLOBAMIX deel 1 (Werkboek van Paemeleire & Moerkerke, 2020) [link](#) en [bronnen](#)
- Project GLOBAMIX (OC); beschrijving assessmentproces bij PMEIA (Bachelorproef van Van Damme, 2020) [download](#)
- Uitwerking gebruik GLOBAMIX bij ondersteunde communicatie (Artikel van Paemeleire, Moerkerke & Fierens, 2021) [download](#)
- Communicatortypes van Garrett & Lasker (Artikel van Paemeleire & Moerkerke, 2022) [download](#)
- Gebruikerservaring GLOBAMIX deel 1 (Bachelorproef van Van Walleendael, 2022)
- E-handleiding GLOBAMIX (doelstellingen/kennisclips) (Website van Paemeleire & Moerkerke, 2022) [link](#)
- GLOBAMIX deel 2 (werkboek van Paemeleire & Moerkerke, 2023-2024)

Rubriek psycho-educatie op Neurocom

- <https://www.neurocom.be/categorie.php?id=16>
- Bachelorproef van Maes & Tackaert (Arteveldehogeschool, 2022)

<https://www.slg-net.be/nl/nl/publicaties/globamix/3243#f>

Analyse

- **Kwantitatief**
- **Kwalitatief**
- **Context** (vroeg of laat, post of vóór communicatie, begrijp en responsiviteit)
- **G**
- **C** - wat raast?
- **E** - wat kan?

Communicatiebord

- Aankluiten van één symbool om voorbeelden over te brengen

Vot niet jij het liefste: een appel of een banaan?

- #### Overzicht onderdelen GLOBAMIX: kennisclips
- Bekijk de onderzande kennisclips om een beeld te krijgen van alle onderdelen van GLOBAMIX deel 1 (totale duur 33 min.)
- Natuurlijke communicatie
 - Actieve reacties
 - Perceptuele vaardigheden
 - Niet talige register: aandacht
 - Niet talige register: gehoorzaam
 - Niet talige register: eenvoudige functies
 - Niet talige register: praxis
 - Niet talige register: thematische kennis
 - Evaluatie globale communicatievaardigheden
 - Actiefactoren & participatie
 - Communicatiepartners
 - Persoonlijke factoren

Klinische vragen

Welke vragen zijn het meest klinische vragen die vaak in de praktijk voorkomen en die GLOBAMIX deels in dit goud kan gebruiken. Wie op een vraag een heel belangrijke in gaan vragen de volgende onderdelen of GLOBAMIX te gebruiken?

1. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
2. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
3. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
4. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
5. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
6. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
7. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
8. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
9. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
10. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
11. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
12. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
13. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
14. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
15. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
16. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
17. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
18. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
19. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?
20. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?

8. Hoe kan ik de communicatie van de persoon met behulp van GLOBAMIX verbeteren?

- Natuurlijke communicatie
- Actieve reacties
- Perceptuele vaardigheden
- Niet talige register: aandacht
- Niet talige register: gehoorzaam
- Niet talige register: eenvoudige functies
- Niet talige register: praxis
- Niet talige register: thematische kennis
- Evaluatie globale communicatievaardigheden
- Actiefactoren & participatie
- Communicatiepartners
- Persoonlijke factoren

Wilt je meer weten over hoe je ondersteunde communicatie bij deze doelgroep praktisch kan aanpakken? Download dan deze artikelen:

- Paemeleire, F., Moerkerke, L. & Fierens, L. (2022). Communicatieonderzoek bij ondersteunde communicatie: GLOBAMIX als uitdaging voor onderzoekers.
- Paemeleire, F., Moerkerke, L., & Fierens, L. (2022). Communicatieonderzoek bij ondersteunde communicatie: GLOBAMIX als uitdaging voor onderzoekers.
- Paemeleire, F., Moerkerke, L., & Fierens, L. (2022). Communicatieonderzoek bij ondersteunde communicatie: GLOBAMIX als uitdaging voor onderzoekers.

Situatie 1

“Een 72-jarige vrouw krijgt een groot linkshemisferisch ACM infarct. Je ziet 2 dagen post onset haar voor de eerste keer en observeert: een ernstige afasie, quasi geen gesproken output, een rechterhemiplegie, weinig communicatie-intentie, gesproken opdrachten worden niet uitgevoerd en heel weinig non-verbale communicatie.”

Mogelijke behandeldoelen?

- Persoon:**
 - **Monitoren van de evolutie** aan de hand van korte en regelmatige dynamische assessments en observaties
 - Met **contextuele ondersteuning** tot communicatie over persoonlijk relevante zaken proberen komen
 - Eenvoudige **keuzes maken met concrete voorwerpen** in dagelijkse situaties
 - Trainen van (non-verbale) **ja/nee-reactie** (*acceptance/refusal tasks*)

Mogelijke behandeldoelen?

- Omgeving:**
 - **Ondersteuning en beknopte educatie** omgeving
 - **Exploreren van ondersteunde communicatie en intensive modellering** (bijv. sleutelwoorden schrijven, non-verbaal ondersteunen, ...)
 - **Informatie vragen over premorbide functioneren** en de evolutie van het **gedragsrepertoire**
 - **Ondersteuningsmateriaal** voorzien
 - ...

Situatie 2

"Een 59-jarige man met een ernstige vloeiende afasie gaat na 2 weken op een acute afdeling naar een revalidatiedienst. De dagelijkse communicatie verloopt nog steeds heel moeilijk: er is jargon, het taalbegrip is ernstig gestoord, hij wil veel duidelijk maken maar wordt niet begrepen. Er is veel frustratie bij alle partijen."

Zinvolle onderdelen GLOBAMIX?

Zie online handleiding

Artikels

- Theoretisch kader OC bij PMEa (Paemeleire, Moerkerke & Fierens, 2021) [download](#)
- Communicatortypes van Garrett & Lasker en bijhorende therapeutische activiteiten (Paemeleire & Moerkerke, 2022) [download](#)

南	ZAK	BROOD	ZBROND
木	KAART	VIS	HART
力	ROK	KAMER	KRAPLS

Other cards shown: VIS, BOOT, DAK, VIS, BOEK.

1. Is spreuk vragen.	nee	ja	nee	ja
2. Is spreuk dat ik regelmatig heb tijdens het spreken.	nee	ja	nee	ja
3. Is gebruik van sleutelwoorden.	nee	ja	nee	ja
4. Is gebruik van korte zinnen dan vragen.	nee	ja	nee	ja
5. Is herhaal woorden.	nee	ja	nee	ja
6. Is gebruik van sleutelwoorden in spreken.	nee	ja	nee	ja
7. Is spreuk in de omgeving van spreken.	nee	ja	nee	ja
8. Is spreuk op een spreken.	nee	ja	nee	ja
9. Is spreuk die persoon om te herhalen.	nee	ja	nee	ja
10. Is spreuk die persoon om spreken duidelijk te maken met spreken.	nee	ja	nee	ja
11. Is spreuk die persoon om spreken duidelijk te maken door spreken in de omgeving om te spreken.	nee	ja	nee	ja
12. Is spreuk die persoon om spreken duidelijk aan te spreken.	nee	ja	nee	ja
13. Is spreuk die persoon om spreken duidelijk te maken via spreken.	nee	ja	nee	ja
14. Is spreuk herhaal wat ik denk dat de persoon spreken heeft.	nee	ja	nee	ja
15. Is spreuk die persoon om spreken duidelijk te spreken (als dat is).	nee	ja	nee	ja
16. Is spreuk om spreken te spreken.	nee	ja	nee	ja
17. Is spreuk wat ik denk dat de persoon spreken.	nee	ja	nee	ja
18. Is spreuk die persoon om spreken duidelijk te spreken (als dat is).	nee	ja	nee	ja
19. Is spreuk spreken.	nee	ja	nee	ja
20. Is spreuk herhaal wat ik met spreken spreken heb.	nee	ja	nee	ja

Mogelijke behandeldoelen?

- **Persoon:**
 - **Stoornisgerichte training aangepast aan**
 - het niet-talige cognitieve niveau (bijv. leerbaarheid)
 - talige restmogelijkheden (bijv. al dan niet met woordbeelden werken)
 - frustratieniveau van de persoon (succeservaring cruciaal voor welbevinden!)

Mogelijke behandeldoelen?

- **Omgeving:**
 - Trainen van andere **hulpverleners** (bijv. Cursus Con-tAct)
 - **Communicatiepartners: educatie & training** (bijv. PACT & Communicare)

1. **Opgeslagen boodschappen**
2. **Vocabulary**
3. **Remnants**

Stored message retrieval

- De persoon gebruikt een boodschap die **vooraf (samen) gemaakt is**
- Vaste boodschap die vaak verwijst naar het verleden
- **Toepassingen:** informeren van een nieuwe communicatiepartner, belangrijk levensverhaal 'vertellen', in geval van nood te gebruiken, 'conversatiestarter', ...

Gratis Hallo afasie App voor iOS/Android <https://hallo-afasie.nl>

Vocabulary

- Voorzien **verschillende (visuele) vocabularia**
 - **Geïndividualiseerd:** samen met persoon opbouwen, zelf laten kiezen wat er in komt en wat niet
 - **Situatiespecifiek:** wat heb je waar nodig?
- **Omgeving gebruikt ze zelf actief** in het dagelijks contact (intensive modelling)

<https://www.expressme.nl>

Remnants

- **Gebruiken van 'remnants'** = tastbare voorwerpen (bijv. knipselmap) of foto's (bijv. galerij op smartphone) die een beeld geven van gebeurtenissen
- **Toepassingen:** recente ervaring/gebeurtenis delen en samen een gesprek opbouwen, een 'vraag stellen', ...

Steeds meer aandacht voor (digitale) gepersonaliseerde communicatienotitieboekjes als communicatie-ondersteuning (King & Simmons-Mackie, 2017)
Onderzoek van Ho et al. (2005) (N=2): PMA wijst meer aan en intereert meer onderwerpen met remnants (tegenover pictobook), CP evalueert de interactie positiever

GLOBAMIX deel 2 (Paemeleire & Moerkerke, 2023)
www.mixreeks.be

Meer weten?
www.mixreeks.be
<http://www.neurocom.be/categorie.php?id=15>

*We don't have recipes,
we just have loads of ingredients*
McCurrtin et al. (2015)

Referentielijst

- Berns, P., Jünger, N., Oostveen, J., & Neijenhuis, K. (2019). Training Con-Act. Een onderzoek naar de impact van een communicatiepartnertraining voor zorgprofessionals in een revalidatiecentrum. *Nederlands Tijdschrift voor Logopedie*, 91(6), 18-25.
- Beukelman, D., & Garrett, K. (1988). Augmentative and alternative communication for adults with acquired severe communication disorders. *Augmentative and Alternative Communication*, 4(2), 104-121.
- Bloch, S., & Beeke, S. (2008). Co-constructed talk in the conversations of people with dysarthria and aphasia. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 22(12), 974-990.
- Darrigrand, B., Duthell, S., Michele, V., Riereau, S., Rousseaux, M., & Mazaux, J. M. (2011). Communication impairment and activity limitation in stroke patients with severe aphasia. *Disability and Rehabilitation*, 33(13-14), 1159-1178.
- Dietz, A., Wallace, S. E., & Weissing, K. (2020). Revisiting the role of augmentative and alternative communication in aphasia rehabilitation. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 29(2), 909-913.
- Donham, A., & Lasker, J. P. (2007). Partner-dependent techniques for using the Social Networks Inventory: An example of severe aphasia. Paper presented at the 2007 Clinical AAC Research Conference, Lexington, KY. <https://www.researchgate.net>
- Ducharme, J. M., & Spencer, T. F. (2001). Training brain injury rehabilitation therapists to use generalized teaching and interaction skills. *Brain Injury*, 15(4), 333-347.
- Fager, S., Doyle, M., & Kirantonis, R. (2007). Traumatic brain injury. In D. Beukelman, K. Garrett, & K. Yorkston (Eds.), *Augmentative Communication Strategies for adults with acute or chronic medical conditions* (pp. 131-162). Paul H. Brookes Publishing Company.
- Fierens, L. (2019). *Differentiatie bij personen met ernstige afasie. Een onderzoek naar de betrouwbaarheid en klinische meerwaarde van GLOBAMIX, een nieuw dynamisch assessment voor personen met ernstige afasie* [Masterproef]. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Referentielijst

- Fried-Oken, M., Beukelman, D. R., & Hux, K. (2012). Current and future AAC research considerations for adults with acquired cognitive and communication impairments. *Assistive Technology*, 24(1), 56-66.
- Garrett, K. L. (1993). *Changes in the conversational participation of individuals with severe aphasia given three types of partner support* [Doctoral dissertation]. The University of Nebraska-Lincoln.
- Garrett, K., Beukelman, D., & Low-Morrow, D. (1989). A comprehensive augmentative communication system for an adult with Broca's aphasia. *Augmentative and Alternative Communication*, 5(1), 55-61.
- Garrett, K. L., & Lasker, J. P. (2005). AAC for adults with severe aphasia. In D.R. Beukelman and P. Mirenda (Eds.), *Augmentative and Alternative Communication: Supporting Children and Adults with Complex Communication Needs* (pp. 467-504). Paul Brookes Publishing.
- Lasker, J. P., & Garrett, K. L. (2006). Using the Multimodal Communication Screening Test for Persons with Aphasia (MCST-A) to guide the selection of alternative communication strategies for people with aphasia. *Aphasiology*, 20(02-04), 217-232.
- Garrett, K. L., & Lasker, J. P. (2007). AAC and severe aphasia: Enhancing communication across the continuum of recovery. *Perspectives on Neurophysiology and Neurogenic Speech and Language Disorders*, 17, 6-15.
- Garrett, K. L., & Lasker, J. P. (2009). Validation of the AAC-Aphasia Categories: Partner Dependent and Independent Communicators. In *Clinical AAC Research Conference*, Pittsburgh, PA.
- Garrett, K. L., & Lasker, J. P. (2013). Adults with severe aphasia and apraxia of speech in D. R. Beukelman & P. Mirenda (Eds.), *Augmentative & Alternative communication supporting children & adults with complex communication needs (fourth edition)*, (p. 405-445). Paul Brookes Publishing.
- Helm-Estabrooks, N., Ramsberger, G., Morgan, A., & Nicholas, M. (1989). *The Boston Assessment of Severe Aphasia*. Special Press Inc.
- Ho, K. M., Weiss, S. J., Garrett, K. L., & Lloyd, L. L. (2005). The effect of remnant and pictographic books on the communicative interaction of individuals with global aphasia. *Augmentative and Alternative Communication*, 21(3), 218-232.

Referentielijst

- Jacobs, B., Drew, R., Ogletree, B. T., & Pierce, K. (2004). Augmentative and Alternative Communication (AAC) for adults with severe aphasia: where we stand and how we can go further. *Disability and Rehabilitation*, 26(21-22), 1231-1240.
- Kagan, A., Black, S., & Duchan, J., Simmons-Mackie, N., & Square, P. (2001). Training volunteers as Conversation partners using 'Supported Conversation for Adults with Aphasia' (SCA): a controlled trial. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 44, 624-638.
- Keulen, A., Lanser-El Kharbotly, S., van der Meulen, E., & Schröder, K. (2020). *Zoekwijzer ondersteunde communicatie voor mensen met afasie. AfasieNet*. <https://www.afasienet.com/wp-content/uploads/CANA-schema-Nederlands-compleet-voor-AfasieNet.pdf>
- King, J. M., & Simmons-Mackie, N. (2017). Communication supports and best practices. *Topics in Language Disorders*, 37(4), 348-360.
- Lasker, J. P., & Garrett, K. L. (2010). Construct Validity of the AAC-Aphasia Framework: Partner Dependent and Independent Communicators. [Clinical Aphasiology Paper] <http://aphasiology.pitt.edu/2137/>
- Light, J. (1988). Interaction involving individuals using augmentative and alternative communication systems: State of the art and future directions. *Augmentative and alternative communication*, 4(2), 66-82.
- Lewis, T., Bunney, M., Visser, T., Commandeur, T., & Francella, M. (2017). *AAC resource for individuals with aphasia: CWA*, revised. <https://cwbic.net/wp-content/uploads/2020/05/CWA-AAC-Resource-for-individuals-with-aphasia-Dec-2017.pdf>
- Moerkerke, L., Paemeleire, F., & Robert, E. (2017). Boston assessment of severe aphasia (BASA): een meerwaarde bij het onderzoek van personen met globale afasie? *Logopedie*, 30(3), 19-31.
- Paemeleire, F., & Moerkerke, L. (2020). *GLOBAMIX deel 1: dynamisch assessment van personen met ernstige afasie*. Sig VZW.
- Paemeleire, F., & Moerkerke, L. (2019). Dynamisch assessment bij personen met ernstige afasie. *Logopedie*, 32(4), 5-17.

Referentielijst

- Paemeleire, F., Moerkerke, L., Fierens, L. (2021). Communicatie-ondersteuning bij volwassenen met ernstige afasie: GLOBAMIX als toolbox om restvaardigheden te exploreren. *Signal Digital*, 2(1), 1-10.
- Paemeleire, F., & Moerkerke, L. (2022). Assessment en behandeling van communicatiepartner-afhankelijke personen met afasie. *Logopedie*, 35(3), 20-30.
- Par, S. (2007). Living with severe aphasia: Tracking social exclusion. *Aphasiology*, 21(1), 98-123.
- Taylor, S., Wallace, S. J., & Wallace, S. E. (2019). High-technology augmentative and alternative communication in poststroke aphasia: A review of the factors that contribute to successful augmentative and alternative communication use. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 4, 464-473.
- van der Meulen, I., van de Sandt-Koenderman, M., van Gelder-Houthuizen, J., Wiegiers, J., & Wieleaert, S. (2008). *Scenario Test: Verbale en non-verbale communicatie bij afasie*. Bohn Stafleu Van Loghum.
- van de Sandt-Koenderman, M. (2004). High-tech AAC and aphasia: Widening horizons?. *Aphasiology*, 18(5), 245-263.
- van Rijsen, M., Ketelaar, M., Vandenborre, D., Oostveen, J., Weidkamp, M., van Ewijk, L., & Gerrits, E. (2021). Evaluating communication partner training in healthcare centres: Understanding the mechanisms of behaviour change. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 56(6), 1190-1203.
- Wieleaert, S., & Wilkinson, R. (2012). *Partners van Afasiepatiënten Conversatie Training (PACT)*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Worrall, L. (2019). The seven habits of highly effective aphasia therapists: The perspective of people living with aphasia. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 21(5), 438-447.